Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Fordelingsmodel for uddannelsesomkostninger

Universiteter, professionshøjskoler, erhvervsakademier, maritime institutioner og kunstneriske uddannelsesinstitutioner

1. Baggrund 2

2. Fordelingsmodel 2
   - 2.1. Basismodel 3
     - *Model* *3*
     - *Omkostninger til fordeling* *4*
     - *Fordelingsnøgle* *5*
     - *Summering* *5*
   - 2.2. Tilvalgsmuligheder 5
     - *Bestandsjustering* *6*
     - *Vægte på baggrund af forskellige aktiviteter på omkostningsstedet* *6*
     - *Brug af indtægtsdata i fordelingsnøgler* *7*
     - *Opsummering af den udvidede model* *8*

3. Principper for fordeling af delmængder af uddannelsesomkostninger 8
   - Omkostninger til fordeling 9
   - Fordelingsnøgler 9

4. Bilag 10
   - Bilag I: Basismodellen - regneeksempel 10
   - Bilag II: Bestandsjustering af STÅ - regneeksempel 13
   - Bilag III: Timetalsjustering af STÅ - regneeksempel 14

1. oktober 2026

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen
Institutionsøkonomi

Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tel. 7231 7800

www.ufm.dk

CVR-nr. 3404 2012

Ref.-nr.
2023 - 58357

1. Baggrund

Beregning af enhedsomkostninger for alle uddannelser er et af de overordnede formål med den fælles kontoplan og med et mål om at skabe gennemsigtighed samt læring og erfaringsudveksling på tværs af sektoren.

Dette bilag beskriver en model for opgørelse af omkostninger på enkeltuddannelser med udgangspunkt i, at institutionen ikke har regnskabsmæssige registreringer på de enkelte uddannelser, men alene har mulighed for at opgøre omkostninger på de enkelte uddannelser ved hjælp af fordelingsnøgler.

Da mange institutioner i praksis har regnskabsmæssige registreringer af en del af omkostningerne, beskriver bilaget ligeledes principper for fordelinger af delmængder af uddannelsesomkostningerne.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Bilaget behandler alene de faglige omkostninger (formål 1). Fordeling af generelle fællesomkostninger og bygningsomkostninger er behandlet i et særskilt bilag (bilag 6-7 til Konterings- og fordelingsvejledningen, KFV). Der henvises i øvrigt til kapitel 2.1.2. i KFV'en for opgørelse af omkostningsbasen, der skal fordeles på delformål.

2. Fordelingsmodel

I Udvalgsrapporten blev det anbefalet, at styrelsen stillede en beregningsmodel til rådighed for institutionerne. Mulighederne har været afsøgt, og det har vist sig ikke at været praktisk muligt at udvikle en løsning, som kan rumme institutionernes meget forskellige administrative praksis og datafangst.

Beskrivelsen indeholder en samlet metode for fordeling af uddannelsesomkostninger til uddannelser. Dels en obligatorisk basismodel og dels en række tilvalgsmuligheder, som institutionerne kan anvende efter behov og forudsætninger. Der er i bilagene eksempler på konkrete beregningstrin i modellerne og forskellige mulige praktiske valg i beregningsprocessen.

I Udvalgsrapporten stilles der en række krav til modellen:

- Validitet
  Metoden skal lede frem til at opstille omkostningsfordelinger, som institutionen reelt vurderer afspejler fordelingen af det faktiske forbrug

- Udbredt og robust datagrundlag
  At understøttende data til brug for metoden er tilgængelige og i produktion i dag på alle institutionerne, og at data ikke ændrer karakter over tid

- Omkostninger ved drift
  At metoden har et hensigtsmæssigt ressourcetræk

- Enkelhed
  At metoden er så enkel som muligt samtidig med, at institutionernes forskelle i organisering, administrative praksis og systemlandskab kan rummes indenfor en fælles metodemæssig ramme. Metoden skal dermed kunne anvendes på tværs af institutionerne over tid, således at afrapporteringen i henhold til den fælles kontoplan beror på et sammenligneligt grundlag

Sigtet er størst mulig sammenlignelighed på tværs af sektoren samt en ikke så administrativt tung beregning. Samtidig har det været lige så afgørende, at beregningerne skulle være så retvisende som muligt. Det er styrelsens opfattelse, at størst mulig sammenlignelighed sikres ved, at alle institutioner hver især opgør deres omkostninger så retvisende som muligt inden for en fælles metodemæssig ramme.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Det betyder også, at fordelingsmodellerne kun skal anvendes, hvis den enkelte institution ikke har et bedre grundlag at fordele omkostninger mellem delformål/uddannelser på.

2.1. Basismodel

Modellen tager udgangspunkt i en central forudsætning om kobling mellem:

- Omkostningssteder med dertilhørende registrerede omkostninger
- Uddannelseskoder med dertilhørende studiemæssig aktivitet (STÅ)

Omkostningsstedet rummer økonomisk aktivitet vedrørende kurser/fag/uddannelser, der udbydes på omkostningsstedet.

Kurser og fag gennemføres af studerende, og aktiviteten opgøres som "STÅ", og de selvsamme studerende er indskrevet på en given uddannelse med en given uddannelseskode.

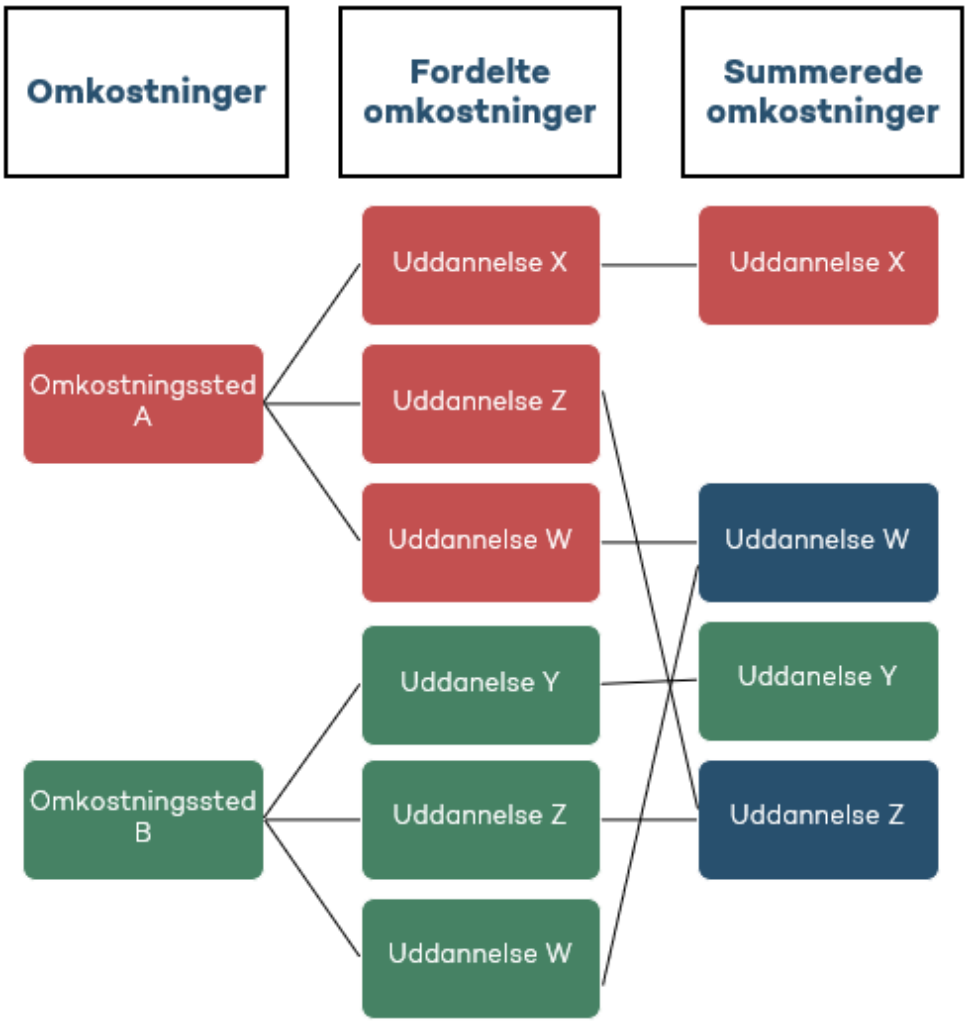
Koblingen består dermed i, at der er kendskab til uddannelsen for de indskrevne studerende, og hvor de producerer STÅ, samtidig med, at der er kendskab til omkostningssteder, og hvilke kurser/fag/uddannelser, der udbydes på omkostningsstedet.

Har man lokalt undervisere, der underviser uden for eget omkostningssted, forudsættes det afregnet internt eller neutraliseret på anden vis, så omkostningsbasen matcher den registrerede studieaktivitet på omkostningsstedet.

En del institutioner har ikke en direkte systemmæssig kobling mellem økonomidata og studiedata, men UFS har været i dialog med institutionerne for at drøfte forudsætningen og vurderingen er, at det muligt at tilvejebringe koblingen.

Model
Modellen er illustreret i sin overordnede form i figuren nedenfor.

Figur 1. Basismodel

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Overordnet set består basismodellen af to trin og en type fordelingsnøgle.

De to trin er henholdsvis fordeling og summering.

Omkostninger til fordeling
I første omgang fordeles omkostningerne fra omkostningsstederne ud på de uddannelser, der gennemføres på stedet. Uddannelsesaktiviteterne er de enkelte uddannelser, som de studerende er indskrevet på. For hvert omkostningssted anvendes en fordelingsnøgle, der fordeler stedets omkostninger til uddannelserne.

Der kan skelnes mellem to typer af omkostningssteder:

1. Produktionssteder
2. Fællesfunktioner

Produktionssteder vil typisk være institutter, der udbyder kurser/fag på givne uddannelser. Her vil der typisk kunne findes oplysninger om studerende i det studieadministrative system, der svarer til stedet/instituttet, jf. forudsætning om kobling mellem omkostningssted og uddannelseskode (delformål).

Fællesfunktioner kan eksempelvis være studieadministration, kvalitetsafdeling og lignende og kan ligge på forskellige niveauer i organisationen. Fordelingen skal således tilpasses fællesfunktionens dækningsområde, hvor eksempelvis fællesfunktioner for et fakultet skal fordeles ud fra fordelingsnøglen, der udelukkende dækker det konkrete fakultet.

I denne model ser vi ikke på hvilke undervisningsaktiviteter, der er foregået på de to typer omkostningssteder. Der sker udelukkende en fordeling af de samlede uddannelsesomkostninger, der er registreret på omkostningsstedet. Hermed får vi fordelt institutionens samlede omkostninger på hovedformål 1, Uddannelse, ud på uddannelser (delformål).

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Fordelingsnøgle

Når der skal fordeles omkostninger, er det vigtigt at benytte den nøgle, der mest retvisende afspejler den bagvedliggende aktivitet. Antallet af studenterårsværk (STÅ) vurderes at være en god repræsentant for den primære driver for langt de fleste omkostninger til undervisning og eksamen mv.

I basismodellen er fordelingsnøglen dermed STÅ (både heltid og deltid).

Det bemærkes, at nøglen er en ikke-vægtet fordelingsnøgle, hvor det implicit antages, at uddannelsesaktiviteter under samme omkostningssted har samme gennemsnitsomkostning/enhedsomkostning og samme karakteristika. Hvis en institution vurderer, at uddannelserne har forskellige karakteristika, og at omkostningsgrundlaget bliver mere præcist ved at vægte fordelingsnøglen, så anvises tilvalgsmulighederne med de vægtede fordelingsnøgler.

Summering

For at tage højde for at de studerende kan gennemføre kurser på flere omkostningssteder anvendes en summering af omkostningerne for de enkelte uddannelser på tværs af omkostningssteder.

Summeringen sikrer, at omkostningerne for en given uddannelse opsamles fra de relevante steder, hvor uddannelsesaktiviteterne er gennemført.

Der skal ligeledes foretages en summering af STÅ for de enkelte uddannelser på tværs af omkostningssteder, og den information skal benyttes til beregning af enhedsomkostningen.

2.2. Tilvalgsmuligheder

Afhængigt af den enkelte institutions aktiviteter, organisering og tilgængelige data vil der være mulighed for at øge præcisionen ved forskellige tilvalg.

Bestandsjustering

STÅ afspejler gennemført/bestået aktivitet og opsamler dermed ikke information om den del af de studerende, som ikke gennemfører/består et kursus eller forløb. Disse studerende trækker også omkostninger – og i visse tilfælde måske ovenikøbet flere end de bestående studerende. STÅ som nøgle kan således være mindre præcis, hvis der mellem de studerende på et konkret omkostningssted/institut er stor forskel på andelen, der gennemfører/består, afhængigt af hvilken uddannelse de studerende går på.

To uddannelser med samme bestand, men med forskel i STÅ-produktion (effektivitet) kan således få fordelt omkostninger i den forkerte proportion, hvis man bruger STÅ alene som fordelingsnøgle: Uddannelsen med lille STÅ-produktion vil få tildelt færre omkostninger, og uddannelsen med stor STÅ-produktion vil omvendt få tildelt flere omkostninger. Den mindre effektive uddannelse, vil se ud til at være den billigste. Derfor kan man vælge at justere STÅ med det antal inaktive, der er på en given uddannelse (forskellen mellem bestand og antal STÅ).

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

I praksis er bestandstal knyttet til uddannelsen og ikke de enkelte omkostningssteder, hvor uddannelsen foregår. Derfor vil antallet af STÅ på de respektive omkostningssteder kunne justeres med antallet af inaktive studerende på den givne uddannelse – i praksis en procent, der udtrykker hvor meget bestanden er større end antallet af STÅ på uddannelsen og dermed også på de omkostningssteder, hvor uddannelsen har aktivitet.

Justeringen er illustreret yderligere i bilag II.

Tabel 1. Eksempel på bestandsjustering

Universitet X

STÅ på uddannelse X	100
Bestand på uddannelse X	130
Inaktive på uddannelse X	30
Inaktive på uddannelse X i procent	30%

Omkostningssted A

STÅ på uddannelse X	20
Bestandsjusteret STÅ	26

Vægte på baggrund af forskellige aktiviteter på omkostningsstedet

Ud over den ovennævnte bestandsjustering af STÅ, kan der være forskelle i omkostningstræk mellem forskellige uddannelsesaktiviteter på samme omkostningssted, som knytter sig til uddannelsesaktivitetens karakter eller omkostningsstedets lokale valg og prioriteringer af undervisningsformer mv. Nogle forhold som kan indarbejdes ved at vægte de STÅ, der indgår i beregningen, ud fra de forskellige aktiviteter på omkostningsstedet.

I styrelsens dialogforløb med institutionerne har en række vægte været nævnt. Forslagene har samlet sig omkring:

- Timetal
- Holdstørrelse
- Omkostningstyngde (ofte nævnt synonymt med takster)

De to førstnævnte er umiddelbare drivere på løn – større timetal og mindre holdstørrelse giver begge proportionalt større lønomkostninger.

Forskelle i omkostningstyngde afspejler forskelligt omfang af udstyr og materialer på forskellige uddannelser (ekskl. bygningsforbrug).

Fælles for disse vægte er, at de er knyttet til aktiviteter på det enkelte omkostningssted. Det kan eksempelvis være fordeling på undervisningsformer (auditorium/klasse/øvelser) eller fag – og eventuelt begge dele. En anvendelse af vægte kræver en udvidelse af basismodellen, hvor omkostningsstederne nedbrydes i relevante aktiviteter, som der ligeledes registreres STÅ på – uden disse vil fordelingsgrundlaget være uændret (summen af alle STÅ).

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Den enkelte institution vurderer, om tilvalgsmulighederne skal anvendes for at give et mere præcist grundlag for opgørelse af uddannelsesomkostningerne. Anvendelse af vægte skal gerne være konsekvent år efter år således, at metoden er robust.

Brug af indtægtsdata i fordelingsnøgler

Hvis institutionerne ikke har omkostningsvægte som beskrevet ovenfor, kan omkostningsvægtene eventuelt skønnes ud fra indtægterne. Dette er dog ikke en optimal løsning, hvilket skyldes, at der ikke er nogen direkte årsagssammenhæng mellem omkostningsfordelinger og indtægtsfordelinger.

Indtægterne kan dog anvendes i skønnene for omkostningstyngden på følgende måde:

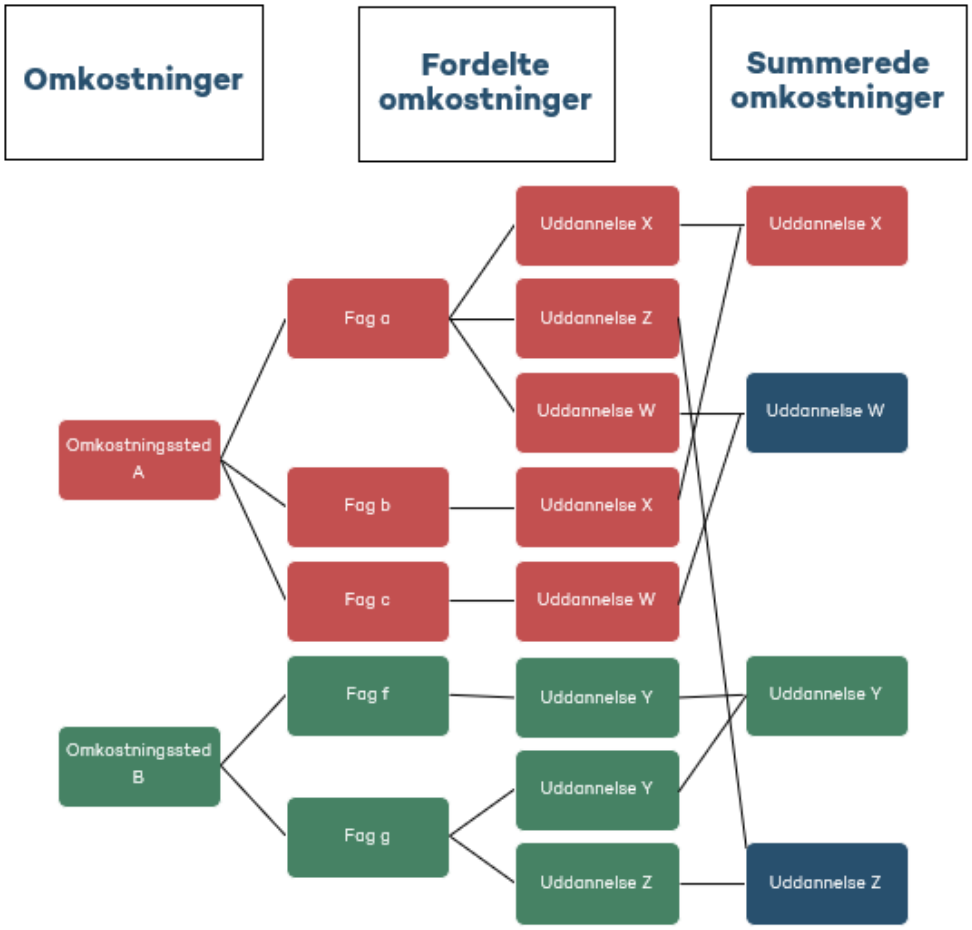
- Takstgrupperne afspejler i princippet en graduering af uddannelser på en skala fra ”tør” over ”fugtig” til ”våd”. Anvendes takster som udgangspunkt for en vægt, skal man huske at rense GFO og BYG af, så disse elementer ikke medregnes to gange
- ”Småfag”, hvor omkostningerne per STÅ typisk er meget høje, kan identificeres ud fra ”småfagstilskuddene”
- Uddannelser med særligt høje omkostninger kan i et vist omfang identificeres ud fra særtilskud (medicin, odontologi, veterinær mv.)

I det omfang, man lader indtægter indgå i omkostningsfordelingen, er det således væsentligt, at man har forholdt sig til, om nøglen giver det bedste skøn for omkostningsfordelingen, herunder i hvilket omfang indtægterne indgår i den interne budgetallokering.

Opsummering af den udvidede model

I forhold til basismodellen skydes der i den udvidede model et trin mere ind. Det kan have form af fag, undervisningstyper eller anden relevant opdeling. I nedenstående illustration er valgt fag:

Figur 2. Udvidet basismodel

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Den udvidede model forudsætter, som nævnt ovenfor, at der registreres STÅ på de elementer, som omkostningsstedet splittes op på – i figuren altså fagene - og det åbner for, at man kan koble vægten med holdstørrelser og timetal på de STÅ, der anvendes som fordelingsnøgle. Det er illustreret i bilag III.

Ellers er den udvidede model identisk med basismodellen.

3. Principper for fordeling af delmængder af uddannelsesomkostninger

På en række institutioner sker en løbende regnskabsmæssig registrering af omkostninger på enkelte uddannelser. Det kan f.eks. være lønomkostninger, som registreres ud fra planlagt eller normsat timeforbrug eller ud fra tidsregistrering.

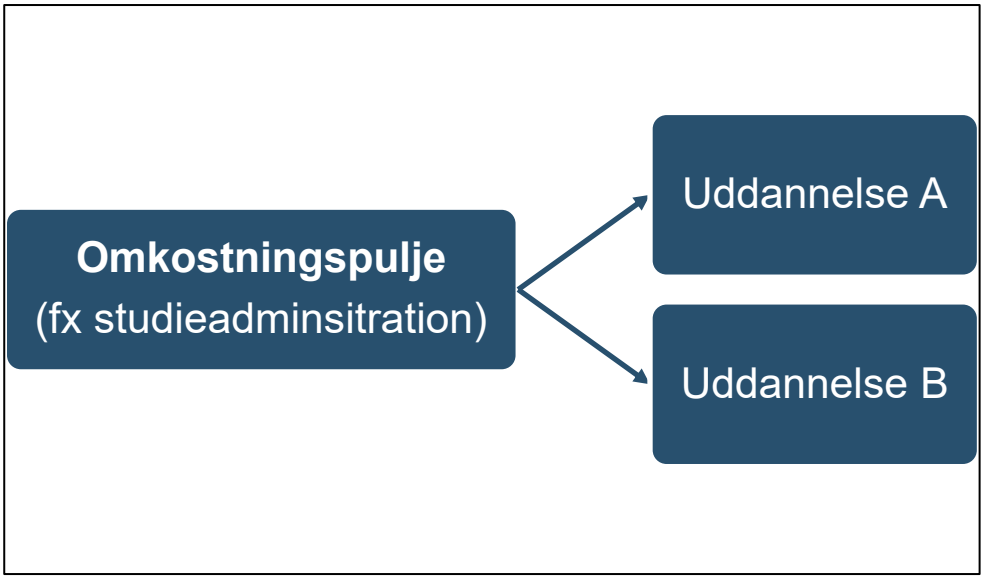
Driftsomkostninger kan registreres, hvis de enkelte uddannelser har eget budgetansvar for fx indkøb af udstyr, forbrugsstoffer mv. I disse tilfælde vil det typisk være (formålsrettede) fællesfunktioner som studieadministration, eksamenskontor, dele af kommunikationsafdelinger o.l., der skal fordeles.

Omkostninger til fordeling
Formålsrettede fællesfunktioner på uddannelsesområdet dækker typisk hele eller afgrænsede dele af institutionens uddannelsesaktiviteter.

Disse omkostninger fordeles ud på de enkelte uddannelser ved hjælp af en fordelingsnøgle:

Figur 3. Fordeling af formålsrettede fællesfunktioner

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Fordelingsnøgler
Når der skal fordeles omkostninger, er det vigtigt at benytte den nøgle, der mest retvisende afspejler den bagvedliggende aktivitet. Antallet af studenterårsværk (STÅ), eventuelt bestandsjusteret, vurderes at være en god repræsentant for den primære driver for langt de fleste omkostninger til undervisning og eksamen mv.

Hvis institutionen har uddannelser med praktik (såvel lønnede som ulønnede), bør praktik-STÅ i en række tilfælde indgå i fordelingsnøglerne. Hvis det fx drejer sig om lønomkostninger, bør praktik-STÅ'ene vægtes, så de afspejler praktik-STÅ-træk på lønressourcerne sammenlignet med teori-STÅ. Der kan også for visse typer omkostninger være tilfælde, hvor det uvægtede antal praktik-STÅ er mest retvisende – det kan fx dreje sig om studieadministration. Det afgørende er, at praktik-STÅ medgår i fordelingen, så det så vidt muligt afspejler det reelle ressourcetræk.

4. Bilag

Bilag I: Basismodellen - regneeksempel

I bilaget gennemgås et regneeksempel hvor omkostningerne fra steddimensionerne i regnskabet fordeles til omkostninger på uddannelser.

Regneeksemplet illustrerer, hvorledes dimensionen ”omkostningssted” fordeles til dimensionen ”uddannelse”.

I trin 1 gennemføres en fordeling af omkostninger ud fra fordelingsnøglen ”STÅ pr. uddannelse”.

Trin 1: Fordeling

Fordeling af omkostninger pr. omkostningssted til uddannelser

Fordelingsnøgle: STÅ pr. omkostningssted pr. uddannelse

Omkostninger pr. omkostnings-sted	
Sted A	95.500.000
Sted B	64.500.000
	160.000.000

Sted A		STÅ	%	
	Uddannelse R	365	24%	23.238.333
	Uddannelse V	135	9%	8.595.000
	Uddannelse W	25	2%	1.591.667 *
	Uddannelse X	550	37%	35.016.667
	Uddannelse Z	425	28%	27.058.333 *
	I alt	1.500	100%	95.500.000

Sted B		STÅ	%	
	Uddannelse S	130	10%	6.450.000
	Uddannelse U	420	32%	20.838.462
	Uddannelse W	255	20%	12.651.923 *
	Uddannelse Y	450	35%	22.326.923
	Uddannelse Z	45	3%	2.232.692 *
	I alt	1.300	100%	64.500.000
				160.000.000

I trin 2 gennemføres en summering af omkostninger pr. uddannelse på tværs af omkostningssteder:

Trin 2: Summering

Summation af omkostninger pr. uddannelser på tværs af omkostningssteder = **Omkostninger på enkeltuddannelse / delformål**

Sted A		STÅ	%		
	Uddannelse R	365	24%	23.238.333	
	Uddannelse V	135	9%	8.595.000	
	Uddannelse W	25	2%	1.591.667	*
	Uddannelse X	550	37%	35.016.667	
	Uddannelse Z	425	28%	27.058.333	*
	I alt	1.500	100%	95.500.000	

Sted B		STÅ	%		
	Uddannelse S	130	10%	6.450.000	
	Uddannelse U	420	32%	20.838.462	
	Uddannelse W	255	20%	12.651.923	*
	Uddannelse Y	450	35%	22.326.923	
	Uddannelse Z	45	3%	2.232.692	*
	I alt	1.300	100%	64.500.000	

	160.000.000

	Uddannelses-omkostninger
Uddannelse R	23.238.333
Uddannelse S	6.450.000
Uddannelse U	20.838.462
Uddannelse V	8.595.000
Uddannelse W	14.243.590
Uddannelse X	35.016.667
Uddannelse Y	22.326.923
Uddannelse Z	29.291.026
	160.000.000

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Der skal ligeledes foretages en summering af STÅ for de enkelte uddannelser på tværs af omkostningssteder, og den information skal benyttes til beregning af enhedsomkostningen.

I trin 3 beregnes så endelig enhedsomkostningerne pr. uddannelse:

Trin 3:
Division til opgørelse af enhedsomkostninger pr. uddannelse

	Uddannelses-omkostninger	STÅ pr. uddan-nelse	Enheds-omkostning pr. STÅ
Uddannelse R	23.238.333	365	63.667
Uddannelse S	6.450.000	130	49.615
Uddannelse U	20.838.462	420	49.615
Uddannelse V	8.595.000	135	63.667
Uddannelse W	14.243.590	280	50.870
Uddannelse X	35.016.667	550	63.667
Uddannelse Y	22.326.923	450	49.615
Uddannelse Z	29.291.026	470	62.321
	160.000.000		

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Bilag II: Bestandsjustering af STÅ - regneeksempel

Hvis uddannelserne på et givet omkostningssted udviser store forskelle i studieeffektivitet, kan de anvendte STÅ bestandsjusteres.

Nedenstående eksempel illustrerer en vægtning på omkostningssted A.

Vægten er studieeffektiviteten "EFF" og angives med værdier mellem 0 og 1, hvor en højere værdi svarer til en højere STÅ-produktion ud af en given bestand.

Der anvendes samme STÅ som opgjort i basismodellen, bilag I, og de givne STÅ vægtes med EFF.

Nøgle, værdi udregnes som STÅ * (1 / EFF) for den pågældende aktivitet.
Nøgle, pct. udregnes som den relative fordeling af nøgle, værdi.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

De samlede omkostninger er fortsat de samme, men vægtningen betyder, at enhedsomkostningen pr. STÅ ikke er ens (som antaget i basismodellen).

Trin 1: Fordeling

Fordeling af omkostninger pr. omkostningssted til uddannelser

Fordelingsnøgle: Bestands-justeret STÅ pr. omkostningssted pr. uddannelse

Sted A	95.500.000

		STÅ	EFF	Nøgle, værdi	Nøgle, pct.	
Sted A	Uddannelse R	365	0,80	456	23%	21.978.907
	Uddannelse V	135	0,90	150	8%	7.225.942
	Uddannelse W	25	0,70	36	2%	1.720.462
	Uddannelse X	550	0,75	733	37%	35.326.828
	Uddannelse Z	425	0,70	607	31%	29.247.861
	I alt	1.500		1.982	100%	95.500.000

Nøgle, værdi = STÅ * (1 / EFF)

Enhedsomkostningen på omkostningssted A varierer som illustreret yderst til højre i tabellen.

Trin 2 og 3 fra bilag I er uændret.

Bilag III: Timetalsjustering af STÅ - regneeksempel

Hvis uddannelserne på et givet omkostningssted udviser store forskelle i timetal, kan de anvendte STÅ justeres.

Nedenstående eksempel illustrerer en vægtning på omkostningssted A.

Vægten er timetal for den pågældende uddannelse.

Der anvendes samme STÅ som opgjort i basismodellen, bilag I, og de givne STÅ vægtes.

Nøgle, værdi udregnes som STÅ * timetal for den pågældende aktivitet.
Nøgle, pct. udregnes som den relative fordeling af nøgle, værdi.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

De samlede omkostninger er fortsat de samme, men vægtningen betyder, at enhedsomkostningen pr. uddannelse ikke er ens (som antaget i basismodellen).

Trin 1: Fordeling

Fordeling af omkostninger pr. omkostningssted til uddannelser

Fordelingsnøgle: Timetal-justeret STÅ pr. omkostningssted pr. uddannelse

Sted A	95.500.000

		STÅ	Time-tal	Nøgle, værdi	Nøgle, pct.	
Sted A	Uddannelse R	365	175	63.875	24%	22.911.033
	Uddannelse V	135	150	20.250	8%	7.263.380
	Uddannelse W	25	195	4.875	2%	1.748.592
	Uddannelse X	550	160	88.000	33%	31.564.319
	Uddannelse Z	425	210	89.250	34%	32.012.676
	I alt	1.500		266.250	100%	95.500.000

Nøgle, værdi = STÅ * timetal

Enhedsomkostningen på omkostningssted A varierer som illustreret yderst til højre i tabellen.

Trin 2 og 3 fra bilag I er uændret.